

NA-MA POTI

A gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

NA-MA POTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Készült a Szlovén Köztársaság és az Európai Unió (Európai Szociális Alap) közös anyagi támogatásával.

A KRITIKAI GONDOLKODÁS MEGHATÁROZÁSA

A kritikai gondolkodás olyan intellektuálisan fegyelmezett komplex folyamat, amely a magasabb szintű gondolkodási műveletek egész sorára épül, mint az összehasonlítás, besorolás, következtetés, mérlegelés, előrejelzés, érvelés, forráskutatás és -értékelés stb.

GONDOLKODÁSI MŰVELETEK ÉS A KRITIKAI GONDOLKODÁS KÉPESSÉGE

1. összehasonlítás
2. besorolás
3. problémafelismerés és problémameghatározás
4. kérdésfeltevés
5. szisztematikus megfigyelés és következtetés
6. a tény megkülönböztetése a véleménytől és értelmezéstől
7. a cél megfogalmazása, valamint a folyamat, a produktum és a célhoz vezető út megtervezése
8. forráskeresés és -értékelés
9. deduktív következtetés
10. induktív következtetés
11. érvek megfogalmazása, elemzése és értékelése
12. értékelés és döntéshozatal

A rövidítések magyarázata:

KG – kritikai gondolkodás

NA-MA POTI – Naravoslovje, Matematika, Pismenost, Opolnomočenje, Tehnologija, Interaktivnost
(Természettudomány, Matematika, Írásbeliség, Kompetencia, Technológia, Interaktivitás)

Gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége	A tanuló úgy bizonyítja, hogy:
KG1: ÖSSZEHASONLÍTÁS	<ul style="list-style-type: none"> • releváns kritériumokat fogalmaz meg az összehasonlításhoz, és alkalmazza azokat.
KG2: BESOROLÁS	<ul style="list-style-type: none"> • releváns kritériumokat fogalmaz meg a besoroláshoz, • egy vagy két választott kritérium alapján besorolást végez.
KG3: PROBLÉMAFELISMERÉS ÉS PROBLÉMA MEGHATÁROZÁS	<ul style="list-style-type: none"> • észleli, illetve felismeri a problémát, • világosan és pontosan meghatározza a problémát, • megkülönbözteti a következményeket a probléma valós okaitól, • különböző kritériumok szerint értékeli a problémát.
KG4: KÉRDÉSFELTEVÉS	<ul style="list-style-type: none"> • különböző (magasabb taxonómiai szintű) kérdéseket tesz fel, • a tanulás különböző fázisaiban tesz fel kérdéseket, • különböző szituációkban tesz fel kérdéseket (a probléma tisztázása, a kutatási kérdés meghatározása, a változók és a köztük fennálló viszony meghatározása érdekében), • önreflexív kérdéseket tesz fel.
KG5: SZISZTEMATIKUS MEGFIGYELÉS ÉS KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> • tervezett és analitikus megfigyelést végez, • releváns adatokat szerez be, • keresi a tények közti nyilvánvaló és mélyebb kapcsolatokat (tényelemzés), • a megfigyelték alapján előrejelzi, kikövetkezteti és értelmezi az eseményeket, folyamatokat és jelenségeket.
KG6: A TÉNY MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE A VÉLEMÉNYTŐL ÉS ÉRTELMEZÉSTŐL	<ul style="list-style-type: none"> • megkülönbözteti a következő fogalmakat: tény (ami ténylegesen megtörtént, amit megfigyeltünk, kimértünk), következtetés (tényből okoskodással levont állítás), értelmezés (tények lehetséges magyarázatai), vélemény (tulajdonságoknak, állapotoknak saját tudáson alapuló megítélése), • az események, folyamatok és jelenségek magyarázatakor figyelembe veszi és elfoglal különböző nézőpontokat, • tisztában van a különböző tényezők hatásával, valamint a vélemények és értelmezések (tudás, motiváció, érzelmek, tapasztalatok...) korlátaival, és értelmezi azokat.
KG7: A CÉL MEGFOGALMAZÁSA, VALAMINT A FOLYAMAT, A PRODUKTUM ÉS A CÉLHOZ Vezető ÚT MEGTERVEZÉSE	<ul style="list-style-type: none"> • ügyesen megfogalmaz célokat úgy, hogy azok specifikusak, mérhetőek, megvalósíthatók, reálisak, az idő szempontjából kezelhetőek, • megtervezi a célok megvalósításához szükséges lépéseket, stratégiákat, időkeretet és forrásokat, • elemzi a célhoz vezető úton felmerülő akadályokat, stratégiákat dolgoz ki a leküzdésükre, • meghatározza a sikerkritériumokat, • a kritériumok alapján nyomon követi saját fejlődését.
KG8: FORRÁSKERESÉS ÉS -ÉRTÉKELÉS	<ul style="list-style-type: none"> • különféle forrásokat ismer, a különböző kritériumoknak megfelelően, • ismeri a források hitelessége értékelésének kritériumait, • a rendeltetésnek megfelelő forrásokat keres, azokat mérlegeli, és megfelelően hivatkozik rájuk.

Gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége	A tanuló úgy bizonyítja, hogy:
KG9: DEDUKTÍV KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> • az általánosból következtet az egyedire, • megállapítja az előfeltevések valóságát/érvényességét, • kidolgozza a fogalomértést, • tisztában van a deduktív következtetéskor felmerülhető hibákkal, azokat önmagánál és másoknál felismeri, • feismeri a deduktív következtetés lehetőségeit, • megítéli a deduktív következtetések megfelelőségét.
KG10: INDUKTÍV KÖVETKEZTETÉS	<ul style="list-style-type: none"> • az egyediről (tény, esemény, tulajdonság...) az általánosra (elv, szabály, elmélet) következtet, • megállapítja az előfeltevések valóságát/érvényességét, • fogalmakat épít ki, • tisztában van az induktív következtetéskor felmerülhető hibákkal (túl hirtelen következtetés), azokat önmagánál és másoknál felismeri, • feismeri az induktív következtetés lehetőségeit, • megítéli az induktív következtetés megfelelőségét adott szituációban.
KG11: ÉRVEK MEGFOGALMAZÁSA, ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	<ul style="list-style-type: none"> • érveket fogalmaz meg (releváns okokkal támasztja alá az állítást), • érveket elemez (felismeri az érveket, és meghatározza a szerkezetüket), • érveket értékel (megvizsgálja az előfeltevéseket a relevancia, az elfogadhatóság és elegendőség szempontjából), • különböző nézőpontokat fogalmaz meg, azokat tényekkel/ bizonyítékokkal/indokokkal támasztja alá.
KG12: ÉRTÉKELÉS ÉS DÖNTÉSHOZATAL	<ul style="list-style-type: none"> • tudatosítja a világos és releváns kritériumok fontosságát, • kritériumokat fogalmaz meg, • releváns kritériumok alapján értékel, • a kritériumokat alkalmazza a döntéshozatalban.

NA-MA POTI sorozat

ISSN 2820-4182

A sorozat szerkesztője: Jerneja Bone

A gondolkodási műveletek és a kritikai gondolkodás képessége

A kiadvány eredeti címe: Miselni procesi in veščine kritičnega mišljenja

Szakszerkesztők: dr. Tanja Rupnik Vec in mag. Mojca Suban

Szerzők: dr. Tanja Rupnik Vec, mag. Mojca Suban, dr. Nik Stopar, mag. Saša Krajšek, Zdenka Nanut Planinšek, dr. Tadej Starčič, Andreja Ovčar, Vesna Mrkela, dr. Janez Jamšek

Magyar nyelvre fordította: Pisnjak Mária

Magyar nyelvi lektor: Jankay Éva

Tervezés: Simon Kajtna

Grafikai szerkesztés: ABO grafika, d. o. o., képviseli: Igor Kogelnik

Kiadta: Zavod RS za šolstvo

A kiadót képviseli: dr. Vinko Logaj

Online kiadás

Ljubljana, 2022

A kiadvány hozzáférhetősége: www.zrss.si/pdf/Kriticno_misljenje_NAMA_gradniki_MAD.pdf

NA-MA POTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Készült a Szlovén Köztársaság és az Európai Unió (Európai Szociális Alap) közös anyagi támogatásával.

A kiadvány a 2016 és 2022 között megvalósult NA-MA POTI projekt keretében jött létre, amelynek a vezetője Jerneja Bone volt.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 127220227

ISBN 978-961-03-0746-4 (PDF)

